

25 FÖRSLAG FÖR ATT STÄRKA DEN SVENSKA DEMOKRATIN – SÅ SVARADE PARTIERNAS

Nedan följer en redogörelse för den information partierna fick i enkäten, samtliga partiers svar och tillhörande kommentarer.

- Texten är oredigerad och direkt kopierad från de formulär som partierna besvarade.
- Uteblivna kommentarer är markerade med ”–”.
- Partierna är ordnade i bokstavsordning.

De instruktioner som lämnades i början av enkäten var:

Civil Rights Defenders har tagit fram 25 konkreta förslag på hur den svenska demokratin och rättsstaten kan stärkas utifrån ett rättighetsperspektiv. Vi ser dessa förslag som ett första steg i att etablera en mer konstruktiv diskussion kring vår tids viktigaste fråga – att försvara och stärka den svenska demokratin.

Dessa förslag kommer inom kort att offentliggöras som en del i vårt arbete med att bevaka hur samtliga riksdagspartier förhåller sig till demokrati och mänskliga rättigheter i Sverige. Förslagen är avgränsade till områdena rättssäkerhet, yttrandefrihet, kriminalpolitik, migration och folkrätten.

Förslagen har sammanställts i denna enkät där vi ber er besvara hur ni som parti skulle förhålla er till dem, ett i taget. Efter varje förslag (25 st) får ni möjlighet att kommentera ert svar.

Resultaten kommer att presenteras på Civil Rights Defenders hemsida och sociala medier samt under Almedalsveckan. Vi önskar därför att ni besvarar frågorna senast den 18 maj. Vi förväntar oss att samtliga partier svarar och vill vara tydliga med att även uteblivna svar kommer att redovisas.

STÄRK RÄTTSTATEN

1. DEMOKRATIN ÄR HÄR FÖR ATT STANNA

Inför en evighetsklausul i regeringsformen om att det demokratiska statsskicket och mänskliga rättigheter inte kan avskaffas.

- **C:** Ja
 - **Kommentar:** *Det är mycket viktigt att på olika sätt försvara och stärka den svenska demokratin och grundlagen mot hot. Genom att grundlagsskydda domstolarnas oberoende, säkra fria medier och stärka civilsamhället vill vi bygga ett tryggt samhälle där allas fri- och rättigheter är en garanti, både i nutid och framtid.*
- **KD:** Nej

- **Kommentar:** *Det finns inga evighetsklausuler i lagstiftningen och att införa en sådan skulle inte vara bindande för framtida lagstiftare som ändå kan ändra i grundlagen. Riskdagen kan som bekant inte binda framtida riksdagar. Lagar och grundlagar gäller tills vidare, eller under en begränsad tid. Det är dock svårare och mer tidskrävande att ändra grundlag, vilket är ett skydd för demokratin.*

- **L:** Delvis
 - **Kommentar:** *Liberalerna vill öka det konstitutionella skyddet för Sveriges liberala demokrati. Det är en grundläggande liberal princip att makt behöver begränsas, delas och kontrolleras. Men när det gäller att införa en grundlagsregel om att vissa delar av grundlagen aldrig får ändras är vi dock tveksamma till om detta skulle innebära någon reell förstärkning av skyddet för demokrati. Det demokratiska systemet vilar ytterst på den förankring som måste finnas hos medborgarna. Om inte demokratins värderingar förs vidare, och demokratin vinnns på nytt för varje generation, kommer demokratin att erodera.*

- **MP:** Nej
 - **Kommentar:** *Att stärka demokratin och mänskliga rättigheter är mycket högt prioriterade frågor för Miljöpartiet. Vi har länge drivit på för att det ska bli svårare att ändra i våra grundlagar, inklusive bestämmelser om demokrati och grundläggande fri- och rättigheter. Dock har vi inga förslag om att helt ta bort möjligheten att ändra vissa lagar.*

- **M:** Delvis
 - **Kommentar:** *Även grundlagarna måste kunna förändras över tid enligt majoritetens vilja. Det är grunden i en demokrati. Med det sagt har denna regering lagt fram förslag att stärka grundlagarnas skydd, genom att ställa krav på högre majoritetsstöd för att kunna ändra i dem.*

- **S:** Delvis
 - **Kommentar:** *Regeringsformen innehåller redan skrivningar för hur vårt stadskick ska se ut och en rad viktiga rättigheter som är avgörande i en demokrati. Även om vi inte är emot att stärka skrivningarna ytterligare ser vi inget omedelbart behov av det. Faktum är också att oavsett hur starkt man slår fast demokratin i grundlagen är det bara om grundlagen respekteras av politiker och institutioner som den är verkningsfull. Det är i nuläget viktigare att värna om grundlagen och övriga demokratiska principer efterföljs och respekteras fullt ut.*

- **SD:** Nej
 - **Kommentar:** *Demokratin och de mänskliga rättigheterna ska bestå. Påståendet innehåller dock en uppenbar motsättning. Om regler i exempelvis 2 kap. RF inte kan förändras av riksdagen så har demokratin satts ur spel.*

- **V:** Ja
 - **Kommentar:** För Vänsterpartiet är försvaret av mänskliga rättigheter samt vårt demokratiska statskick centralt. Genom våra grundlagar, i synnerhet regeringsformen, värnas och stadgas våra fri- och rättigheter som vi är måna om att försvara mot inskränkningar. När det gäller att skriva in i regeringsformen att det demokratiska statskicket och mänskliga rättigheter inte kan avskaffas är vi positiva inställda till det trots att en sådan bestämmelse inte skulle innebära något fullständigt skydd.

2. INGEN SKA STÅ ÖVER LAGEN

Inrätta en författningsdomstol i Sverige för att se till att lagar inte strider mot grundläggande fri- och rättigheter.

Förklaring: Lagändringar drivs igenom trots invändningar från Lagrådet, experter och remissinstanser om bristande rättssäkerhet, otydlig utformning och risk för godtycke. Införandet av en författningsdomstol är ett sätt att komma åt det problemet och stärka det konstitutionella skyddet.

- **C:** Ja
 - **Kommentar:** För att skydda demokratin vill vi inrätta en författningsdomstol dit du kan vända dig om du anser att staten har kränkt dina grundläggande fri- och rättigheter. En författningsdomstol är en väsentlig del i en federal konstitution och skulle effektivisera processen för medborgarna att få sina rättigheter prövade. Detta skulle gynna både den enskilda människan och den generella rättstryggheten.
- **KD:** Ja
 - **Kommentar:** –
- **L:** Ja
 - **Kommentar:** Individens fri- och rättigheter ska alltid komma i främsta rummet. En författningsdomstol hade stärkt svensk författning och demokrati.
- **MP:** Ja
 - **Kommentar:** Miljöpartiet har länge stått bakom att en författningsdomstol ska inrättas i Sverige. Författningsdomstolar av olika slag finns i många länder, inklusive Tyskland och Frankrike, och skulle bidra till att stärka det konstitutionella skyddet i Sverige.
- **M:** Delvis
 - **Kommentar:** Denna regering har lagt fram konkreta förslag som just stärker Lagrådets roll, särskilt vad gäller vikten att garantera de fri- och rättigheter som finns i regeringsformen. Vi driver dock inte att det ska bildas en särskild författningsdomstol.

- **S:** Nej
 - **Kommentar:** Svenska domstolar har redan idag en långtgående lagprövningsrätt, det vill säga rätt att i ett enskilt fall pröva om en lag eller förordning är förenlig med grundlagen. Självklart är rättssystemet och de demokratiska strukturerna grundpelare i en fungerande demokrati. Men det ska i princip vara politikerna som sätter ramarna för juridiken och inte tvärt om. Däremot är det viktigt att politiken är lyhörd och tar till sig av Lagrådets kvalificerade synpunkter.

- **SD:** Delvis
 - **Kommentar:** Införande av en författningsdomstol skulle inte nödvändigtvis förändra styrkeförhållandet mellan riksdag och domstolarna. Lag- och rättsprövning sker redan idag. Frågan är kanske snarare om uppenbarhetsrekvisitet skulle förändras, vi vill dock att det ska vara kvar.

- **V:** Delvis
 - **Kommentar:** Vi är djupt oroade över att regeringen bortser ifrån grundläggande principer som vår lagstiftning vilar på. Vi instämmer kritiken som riktas mot regeringen från många olika håll. Vår inställning är att domstolsbeslut i princip inte ska kunna stå över de beslut riksdagen fattat. Vi tror inte att en författningsdomstol skulle vara en lösning på problemet utan står bakom dagens system. Det finns starka skäl för både regering och riksdag att ta hänsyn till Lagrådets yttranden i lagstiftningsarbetet.

3. HEJ DÅ, HAT

Modernisera straffbestämmelsen om hets mot folkgrupp så att dess skydd kan tillämpas i större utsträckning genom att yttrandets kontext tydligare vägs in i rättsliga bedömningar och att lagstiftningen också omfattar hets kopplat till funktionsnedsättning.

- **C:** Ja
 - **Kommentar:** Centerpartiet vill se ett starkt skydd mot diskriminering i hela samhället. De som utsätts för diskriminering ska få stöd och verklig upprättelse. Vi vill utöka diskrimineringslagstiftningen att omfatta funktionsnedsättning, såväl som könsuttryck, religion och ålder. Kön och funktionsnedsättning ska läggas till som grunder för hatbrott i lagstiftningen, polisens hatbrottsenheter och civilsamhälle ska få mer resurser och den som utsatts ska få högre ersättning.

- **KD:** Nej
 - **Kommentar:** KD är positiva till en översyn av tillämpningen av hets mot folkgrupp för att säkerställa en rättssäker tillämpning.

- **L:** Nej
 - **Kommentar:** Lagbestämmelsen om hets mot folkgrupp är ett viktigt skydd mot grov hatpropaganda med anspelning på bland annat religion eller etnicitet. Om frågan gäller att ytterligare bredda lagen genom att t.ex. sänka tröskeln för vad som ska räknas som hets är svaret dock nej. Vi tror inte att kampen mot funkofofi går genom att försvaga grundlagsskyddet för tryck- och yttrandefriheten. Det fria ordet och rätten att få kritisera och häda måste alltid värnas. Däremot har Liberalerna tidigare ställt sig bakom att den så kallade straffskärpningsparagrafen i brottsbalken uttryckligen ska omfatta brott som begås för att kränka personer med funktionsnedsättning. Det handlar om att skärpa synen på hatbrott mot personer med funktionsnedsättning.

- **MP:** Ja
 - **Kommentar:** Det får aldrig vara accepterat att hetsa mot folkgrupper i Sverige, till exempel på grund av religion, etnicitet eller sexuell läggning. När Miljöpartiet satt i regering stärkte vi bland annat polisens hatbrottsarbete, bland annat genom nya hatbrottsgrupper och såg till att hets- och hatbrottslagen inkluderade transpersoner. Men vi vill stärka skyddet ytterligare, till exempel vill vi se över om personer med funktionsnedsättning också kan omfattas av lagen.

- **M:** Nej
 - **Kommentar:** Vi värnar straffbestämmelsen och ser inte att er föreslagna utvidgning skulle ge önskad effekt.

- **S:** Delvis
 - **Kommentar:** I grunden är yttrandefriheten helt central och ska bara inskränkas där det är absolut nödvändigt. Samtidigt förändras samhället och företeelser tar sig nya former. Därför kan lagar behöva uppdateras och nya bestämmelser behöva läggas till. Frågor som berör grundläggande friheter ska alltid behandlas med stor varsamhet och eftertanke.

- **SD:** Nej
 - **Kommentar:** Skyddet mot hets ska gälla lika för alla grupper.

- **V:** Ja
 - **Kommentar:** Vi ser allvarligt på alla hatbrott och anser att mer behöver göras för att bekämpa hatbrott. Vi har bl.a. föreslagit att polisens arbete mot hatbrott ska prioriteras upp och utvärderas i syfte att ta fram förslag på åtgärder som leder till ökad uppläringsfrekvens. Vi har också föreslagit att funktionsnedsättning ska omfattas av lagstiftningen om såväl hatbrott som hets mot folkgrupp.

4. FRÅGA FOLKET

Genomför en folkomröstning om förslaget att regeringen vid kriser i fredstid ska kunna stifta lagar som kan begränsa fri- och rättigheter (prop. 2024/25:155).

- **C:** Nej
 - **Kommentar:** *Nej. Vi vill se ett tryggt samhälle där tilliten mellan människor växer och där din frihet och dina rättigheter garanteras för framtiden. Vi vill främja ett starkt skydd för individens fri- och rättigheter och säkra de strukturer i samhället som skyddar dessa. Riksdagen är rätt instans för beslut om detta, inte folkomröstning.*

- **KD:** Nej
 - **Kommentar:** *Pandemins snabba utveckling och behov av snabba åtgärder för att minska smittspridning och hålla nere dödsfallen visar behovet av en författningmässig beredskap för snabba beslut. Vi uppfattar att det finns stort stöd för att införa en sådan beredskap utan folkomröstning.*

- **L:** Nej
 - **Kommentar:** *Förslaget är redan behandlat och beslutat av riksdagen. Sverige behöver kunna agera snabbt vid allvarliga fredstida kriser, inte minst i ett säkerhetsläge där gränsen mellan krig och fred blivit allt mer oklar. Samtidigt måste sådana befogenheter omgärdas av starka skydd. Därför krävs kvalificerad majoritet i riksdagen för att ge regeringen särskilda befogenheter, och riksdagen ska när som helst kunna återkalla dem. Det är en viktig demokratisk kontroll.*

- **MP:** Nej
 - **Kommentar:** *Miljöpartiet står i allt väsentligt bakom regeringens förslag i prop. 2024/25:155, men vi är kritiska till den del av förslaget som innebär att regeringen ska få samma möjlighet som riksdagen att införa regler om begränsningar av fri- och rättigheter eller på civilrättens område utan att aktiveringsbeslut fattas av riksdagen eller att reglerna godkänns av riksdagen på förhand. Vi anser att denna befogenhet bör ligga kvar hos riksdagen. Vi har däremot inget beslut på att vi vill se en folkomröstning om regeringens förslag.*

- **M:** Nej
 - **Kommentar:** *Det är lämpligt och fullt rimligt att denna fråga avgörs av de folkvalda i riksdagen.*

- **S:** Nej
 - **Kommentar:** *Folkomröstningar har sin plats i en demokrati men det bör användas vid avgörande frågor där alternativen kan göras tydliga. Den lag*

som åsyftas här har tagits fram i bred enighet och innehåller flera skyddsmekanismer som ska hindra en regering att missbruka möjligheten att stifta lagar och begränsa fri- och rättigheter.

- **SD:** Nej
 - **Kommentar:** *Staten måste ha möjlighet att agera snabbt och effektivt vid allvarliga kriser och extraordinära händelser i fredstid.*
- **V:** Nej
 - **Kommentar:** *Vi står bakom regeringens förslag om att regeringen i vissa exceptionella fall ska få normgivningskompetens utan föregående beslut om bemyndigande i lag av riksdagen. För att stärka kvaliteten på eventuell lagstiftning som regeringen beslutar med den extraordinära möjligheten anser vi att Lagrådets roll bör stärkas genom att vid denna typ av ärenden t.ex. få i uppgift att granska att lagen uppfyller grundlagens krav på proportionalitet, nödvändighet och godtagbarhet i ett demokratiskt samhälle.*

5. INGA SLUTSATSER PÅ FÖRHAND

Säkerställ oberoende utredningar genom att se till att kommittédirektiv som på förhand bestämmer utredningarnas slutsatser inte förekommer.

Förklaring: *Formuleringen "oavsett ställningstagande i sak" har blivit vanligare i direktiv. Det innebär att det är bestämt vilka förslag som ska presenteras oavsett vad utredningen kommer fram till. Det förskjuter fokus från om en reform är lämplig till enbart hur den ska genomföras, vilket urholkar lagstiftningens kvalitet och legitimitet.*

- **C:** Ja
 - **Kommentar:** *Vi vill stärka våra demokratiska institutioner. Sveriges lagar ska hålla god kvalitet och ha ett effektivt genomslag i praktiken. Att känna oro för att politiska beslut ska inskränka grundläggande fri- och rättigheter är hot mot demokratin.*
- **KD:** Nej
 - **Kommentar:** *Det här är inte en ny formulering och inte heller något som begränsar utredaren. Men det är ett slöseri med resurser att tillsätta utredningar om man vet i vilken riktning man vill gå. Det kan dock finnas ett värde i att i vissa fall utreda vilket av olika alternativ som på bästa sätt att uppnå önskad förändring.*
- **L:** Delvis
 - **Kommentar:** *Liberalerna värnar starka och oberoende utredningar som bygger på evidens, sakkunskap och gedigen analys. Om en utredning visar att en reform är ineffektiv, olämplig eller får betydande negativa konsekvenser ska det väga tungt i den fortsatta politiska processen. Samtidigt måste en regering kunna ange en politisk inriktning för sitt reformarbete och ge utredningar tydliga uppdrag. Det viktiga är att direktiven inte begränsar möjligheten att redovisa problem, alternativa lösningar eller kritik mot reformens utformning. Politiken ska vara vägledad av fakta och analys, inte bara av på förhand bestämda slutsatser.*

- **MP:** Ja
 - **Kommentar:** Miljöpartiets utgångspunkt är att utredningar ska vara oberoende, få ordentligt med tid och ha breda mandat att föreslå en lagstiftning som är ändamålsenlig, träffsäker och effektiv. Det är också viktigt att civilsamhället och andra relevanta aktörer får goda förutsättningar att granska och analysera förslag från utredningar.

- **M:** Nej
 - **Kommentar:** Det är centralt att en regering, oavsett partitillhörighet, kan ange för en utredning vilka alternativ den önskar utreda och analyserade. Det är viktigt att komma ihåg att utredningsväsendet är ett led i att möjliggöra för en regering att ta fram genomarbetade förslag som syftar till att genomföra den politik man fick väljarnas stöd för.

- **S:** Delvis
 - **Kommentar:** En utredning är inget forskaruppdrag, utan grunden för en lagstiftning och folkviljan uttryckt genom parlamentarismen. Samtidigt är det viktigt att utredningen kan tänka fritt och belysa alla de relevanta aspekterna för att nå kvalitet i lagstiftningen. Det är dock särskilt problematiskt att använda denna typ av formuleringar i parlamentariska kommittéer.

- **SD:** Delvis
 - **Kommentar:** Frågan är felaktig. Utredningen kan alltid presentera två eller flera alternativa förslag och sedan rekommendera något av alternativen, oavsett om formuleringen ”Oavsett om formuleringen ”oavsett ställningstagande i sak” finns i direktivet.

- **V:** Ja
 - **Kommentar:** Vi vill att direktiven ska vara skrivna mer öppet och förutsättningslöst än idag. Vi vill inte se rena beställningsverk. Det behövs självklart finnas en politisk vilja och idé bakom ett utredningsdirektiv, men idag är de ofta alltför snäva och styrande.

6. LIKA INFÖR LAGEN

Polisens myndighetsutövning ska omfattas av diskrimineringslagen för att säkerställa effektiva rättsmedel och möjliggöra ansvarsutkrävande vid etnisk profilering.

- **C:** Ja
 - **Kommentar:** Centerpartiet vill se ett starkare skydd mot diskriminering med skarpa lagar och mer aktiva myndigheter. Vårt mål är ett öppet och jämställt Sverige där ingen begränsas på grund av vem man är. De som drabbas av diskriminering och hatbrott ska få bättre stöd och upprättelse.

- **KD:** Delvis
 - **Kommentar:** Polisens myndighetsutövning omfattas inte i dess helhet av diskrimineringslagen. Detta bör ses över i en statlig utredning.

- **L:** Ja
 - **Kommentar:** –

- **MP:** Ja
 - **Kommentar:** I dag omfattas inte diskriminering av polis i diskrimineringslagen, trots att vi vet att det idag förekommer etnisk- och rasprofilering inom Polisen. En utredning (SOU 2021:94) har föreslagit att enskilda ska kunna utkräva ansvar från polisen för diskriminerande åtgärder, men förslaget har ännu inte tagits vidare. Förslaget skulle också ge Diskrimineringsombudsmannen möjlighet att utöva tillsyn och möjlighet att bistå enskilda som anser att de t.ex. visiteras på grund av sin etnicitet. För Miljöpartiet är det viktigt att diskrimineringslagen utvidgas, särskilt i och med att systemet med visitationszoner inrättas, men även med andra förslag i Tidöavtalet.

- **M:** Nej
 - **Kommentar:** Polisens myndighetsutövning är redan föremål för omfattande tillsyn och ansvarsutkrävande genom JO, JK och intern tillsyn. Poliser som agerar felaktigt kan också lagföras för tjänstefel. Regeringen har dessutom nyligen föreslagit ett utökat straffrättsligt tjänstemannaansvar, med ett nytt gradindelade brott: missbruk av offentlig ställning, som träder i kraft den 1 augusti 2026. Etnisk profilering är oacceptabelt och ska motverkas, men bedömningen är att befintliga och nu skärpta tillsyns- och ansvarsmekanismer är rätt väg framåt, snarare än en utvidgning av diskrimineringslagens tillämpningsområde.

- **S:** Nej
 - **Kommentar:** I grunden tycker vi att polisens myndighetsutövning i dagsläget har en fungerande reglering, granskning och sanktioner.

- **SD:** Delvis
 - **Kommentar:** Polisens verksamhet regleras i en mängd författningar, bland annat i just diskrimineringslagen. Det finns dock andra bestämmelser som behandlar rättsområdet, inte minst grundlagens stadga om att alla är lika inför lagen och att statliga tjänstemän har en skyldighet att iakttä saklighet och opartiskhet. Etnisk profilering är inte tillåten och ska inte vara det heller. Skulle en polisman bryta mot reglerna kan denne drabbas av en disciplinpåföljd eller åtalas för tjänstefel.

- **V:** Ja
 - **Kommentar:** Vi har föreslagit att diskrimineringslagen ska omfatta polisens verksamhet i sin helhet och att polisiära ingripanden ska falla under Diskrimineringsombudsmannens tillsynsområde.

ORDET ÄR FRITT

7. EN FRIARE DEMONSTRATIONSFRIHET

Värna demonstrationsfriheten fullt ut, även civil olydnad. Fängelsestraff och utvisning som påföljd för fredliga demonstrationer ska inte kunna förekomma.

- **C:** Delvis
 - **Kommentar:** *De grundläggande fri- och rättigheterna är centrala för vår politik, och därför vill vi även värna om demonstrationsfriheten fullt ut. Utvisning eller fängelsestraff för fredliga demonstrationer ska inte förekomma. Var och en ska kunna ta vara på sina fri- och rättigheter utan att oroa sig för påföljden. Vi tycker samtidigt att lagar ska följas. En rätt att demonstrera innebär inte en rätt att utföra olagliga handlingar, då detta skulle underminera rättsstaten.*

- **KD:** Nej
 - **Kommentar:** *Vi kan inte tillåta civil olydnad som innehåller olagliga moment.*

- **L:** Ja
 - **Kommentar:** *Liberalerna värnar starkt demonstrationsfriheten och rätten att fredligt uttrycka sina åsikter i ett demokratiskt samhälle. Att någon deltar i en fredlig demonstration ska i sig inte vara grund för fängelsestraff eller utvisning ur Sverige. Samtidigt måste svensk lag gälla för alla. Civil olydnad kan innebära lagbrott, exempelvis sabotage, ordningsstörningar eller intrång, och då ska rättsväsendet kunna ingripa proportionerligt. När det gäller migrationsärenden ska beslut fattas utifrån rättssäkra regler om uppehållstillstånd och skyddsskäl – inte utifrån att någon deltagit i demonstrationer.*

- **MP:** Ja
 - **Kommentar:** *Demonstrationsfriheten är en central del av demokratin och fredliga opinionsyttringar, eller civil olydnad, omfattas av skyddet för demonstrationsfriheten. Under senare år har vi sett att till exempel uppmärksammade klimataktioner i högre utsträckning lett till åtal för sabotage. Den som utfört en olaglig aktion ska stå för vad den gjort och ta ansvar för det, men straffet för sådana handlingar ska vara proportionerligt så att demonstrationsfriheten inte urholkas. Rättstillämpningen ska alltid ta avstamp i grundlagen och Sveriges folkrättsliga förpliktelser.*

- **M:** Delvis
 - **Kommentar:** *Det ligger i sakens natur att deltagande i en vanlig fredlig demonstration inte ska leda till straff eller utvisning. Däremot måste till exempel skadegörelse eller störning av allmän ordning kunna leda till rättsliga konsekvenser.*

- **S:** Nej
 - **Kommentar:** *Civil olydnad handlar om att man vill demonstrera en viljeyttring och är beredd att ta konsekvenserna av sitt agerande. Det kan finnas handlingar som begås under begreppet civil olydnad där fängelsestraff eller utvisning är aktuella, och det är inte rimligt att man ska kunna undgå straff under förevändningen att det är för en sak man själv upplever som viktig. Det skulle riskera att leda till mycket svåra bedömningar och i någon mån politisering av dömandet.*

- **SD:** Delvis
 - **Kommentar:** *Straff träffar aldrig en person som demonstrerar utan att begå brott samtidigt. Att demonstrera är inte ett brott i Sverige så länge personen följer ordningslagen.*

- **V:** Delvis
 - **Kommentar:** *Civil olydnad grundar sig på principer om icke-våld och öppenhet och är en viktig del av demokratin. Om någon begår en brottslig gärning i samband med en manifestation så ska personen lagföras. Att fredligt yttra sin åsikt bör inte betraktas som brott.*

8. VETTIGA VILLKOR

Tillsätt en utredning som ser över demokrativillkoren och hur de tillämpas. Villkor för ekonomiskt stöd behöver vara tydliga, rättssäkra och tillämpas lika för alla utan diskriminering.

- **C:** Ja
 - **Kommentar:** *Centerpartiet vill återupprätta och långsiktigt trygga finansieringen till civilsamhällets organisationer, särskilt de som arbetar med demokrati och mänskliga rättigheter. Detta ska göras på tydliga och rättssäkra villkor.*

- **KD:** Nej
 - **Kommentar:** *Vi anser inte att nuvarande lagstiftning är etniskt diskriminerande.*

- **L:** Delvis
 - **Kommentar:** *Liberalerna stod bakom införandet av demokrativillkoren eftersom offentliga medel inte ska gå till verksamheter som motarbetar demokrati eller mänskliga rättigheter. Samtidigt är det viktigt att regelverket är tydligt, rättssäkert och tillämpas likvärdigt. Om det finns brister eller oklarheter i tillämpningen bör de följas upp och åtgärdas, men vi ser inte behov av att ompröva själva grundprincipen bakom demokrativillkoren.*

- **MP:** Ja

- **Kommentar:** *Demokrativillkor är viktiga för att säkerställa att offentliga medel inte går till antidemokratiska aktörer. Men de måste tillämpas rättssäkert, transparent och likvärdigt. Otydliga kriterier, lösa misstankar eller svepande etiketter får inte användas för att misstänkliggöra civilsamhällesorganisationer och trossamfund. Miljöpartiet har därför föreslagit en utredning som skulle ge möjligheten för organisationer att överklaga offentliga beslut om tillämpningen av demokrativillkoren.*

- **M:** Nej
 - **Kommentar:** *Nuvarande regering har nyligen stärkt demokrativillkoren. Det innebär att stöd inte får lämnas till organisationer vars verksamhet eller företrädare utövar våld, tvång eller hot, diskriminerar eller bryter mot principen om allas lika värde, försvarar, främjar eller uppmanar till sådana handlingar, eller motarbetar det demokratiska styrelseskicket. Detta är mycket bra och rimligt.*

- **S:** Delvis
 - **Kommentar:** *De demokrativillkor som införts för stöd till civilsamhället är nödvändiga för att inte pengar från det offentliga ska gå till icke-demokratiska organisationer. Villkoret har funnits relativt kort tid och vi utesluter inte att en utvärdering och justering kan behövas.*

- **SD:** Delvis
 - **Kommentar:** *Beror på vilken inriktning utredningen skulle ha. Vi ser ingen anledning att förändra regler för förändrings skull.*

- **V:** Delvis
 - **Kommentar:** *Vi vill ha demokrativillkor som uppmuntrar till organisering och öppen debatt och en modell som tillåter arbete med människor som idag står en bit ifrån de demokratiska idealen. Bara så kan vi stärka demokratin. Ett stort antal föreningar som använt sig av en traditionell organisationsmodell har blivit underkända från bidragsgivande myndighet utifrån kravet om demokratisk uppbyggnad och vi ser ett behov av att ta fram nya politiska riktlinjer för att tydliggöra vad det kravet innebär.*

9. POLIS POLIS POTATIS****

Avkriminalisera förolämpning mot tjänstemän för att värna yttrandefriheten och minska risken för självcensur.

- **C:** Delvis
 - **Kommentar:** *Centerpartiet röstade för införandet av den nya lagen, men yrkade på en utvärdering. Ökningen av hot, våld och trakasserier mot tjänstemän är en oacceptabel utveckling. Att möta dessa problem är nödvändigt då hot och våld riskerar att medföra att tjänstemän inte vågar fullgöra sina uppgifter fullt ut och att grundläggande rättsprinciper åsidosätts. Vi ifrågasätter*

dock huruvida kriminaliseringen av förolämpning mot tjänsteman tillför något substantiellt eller om brottet alltför nära liknar den tidigare rubriceringen förolämpning mot någon i eller för hans eller hennes myndighetsutövning.

- **KD:** Nej
 - **Kommentar:** *Brottet förolämpning mot tjänsteman är ett förtydligande av den redan gällande ordningen som kriminaliserar förolämpning, se 5 kap. 3§ brottsbalken. Det är alltså olagligt att förolämpa andra i allmänhet. Även om brottet förolämpning mot tjänsteman skulle tas bort skulle samma gärningar ändå vara olagliga, men då falla under brottet förolämpning.*

- **L:** Nej
 - **Kommentar:** *Poliser och socialtjänstarbetare ska inte behöva utstå glåpord och trakasserier i sin yrkesutövning, så nej vi vill inte avkriminalisera det. Däremot vill Liberalerna inrätta en extern tillsynsmyndighet för Polisen och Kriminalvården för att förbättra den systemövergripande tillsynen.*

- **MP:** Ja
 - **Kommentar:** *Miljöpartiet anser att offentliganställda ska ha ett starkt skydd mot våld, hot och trakasserier. Vi står däremot inte bakom införandet av det nya brottet förolämpning av tjänsteman. Kort efter att lagen börjat gälla inkom ett stort antal anmälningar och vi har sett hur poliser själva uttrycker oro för att lagen används för brett och att polisen därmed "skjuter sig själva i foten" som en av dem uttryckte det. Det speglar det som flera remissinstanser och även vi varnade för: lagen är inte ändamålsenlig och riskerar att inte ge det skydd som utlovats.*

- **M:** Nej
 - **Kommentar:** *Det ökade skyddet för tjänstemän är bra och ska inte avskaffas.*

- **S:** Nej
 - **Kommentar:** *Brottet förolämpning av tjänstemän fyller en viktig funktion för att upprätthålla ett skydd för offentliganställda i utsatta situationer. Lagstiftningen är relativt ny och vi har ännu inte sett konsekvenserna av tillämpningen fullt ut - därför utesluter vi inte att justeringar kan behövas, men det är inget vi föreslår i nuläget.*

- **SD:** Nej
 - **Kommentar:** *Lagen rör inte bara poliser utan alla offentliganställda. Tyvärr lever vi i ett råare samhällsklimat och många gånger används ett oacceptabelt språkbruk. Syftet med ett rätt språk och förolämpningar kan vara att försöka påverka ett beslut, hämnas eller att få den berörda tjänstemannen ur balans i samband med tjänsteutövningen. Via elektronisk kommunikation kan okvädesorden dessutom riktas mot individen efter arbetstid. Det finns inte starka skäl nog att undanta polisen från det nya skyddet.*

- **V: Ja**
 - **Kommentar:** Vi stod bakom regeringens förslag främst eftersom fackförbunden var positiva till det. Nu har vi omprövat vårt ställningstagande eftersom det visat sig att i synnerhet polisen anmäler yttranden som inte borde vara kriminaliserade.

EN MER RÄTTVIS KRIMINALPOLITIK

10. INGEN MISSTANKE, INGET MAKTMISBRUK

Avskaffa visitationszoner eftersom de leder till oproportionerliga integritetskränkningar och ökar risken för godtyckliga polisingripanden och etnisk profilering.

- **C: Ja**
 - **Kommentar:** Vi anser att visitationszoner för mer sig ökad diskriminering, ett minskat förtroende för polisen och mindre rättssäkerhet. Tilliten är grunden till vårt samhälle och visitationszoner bryter ner den tilliten.
- **KD: Nej**
 - **Kommentar:** Säkerhetszoner är ett mycket värdefullt verktyg i polisens brottsförebyggande arbete.
- **L: Nej**
 - **Kommentar:** Den grova kriminaliteten och gängvåldet kräver att polisen har effektiva verktyg för att förebygga brott och öka tryggheten. Visitationszoner kan vara ett sådant verktyg i särskilt utsatta situationer. Samtidigt är det viktigt att befogenheterna används proportionerligt, rättssäkert och under tydlig kontroll för att motverka godtycke och diskriminering. Därför behöver användningen följas upp noggrant och värnas av starka rättssäkerhetsgarantier.
- **MP: Ja**
 - **Kommentar:** Redan innan förslaget genomfördes varnade bland annat Lagrådet, Diskrimineringsombudsmannen, MR-organisationer för att visitationszoner särskilt skulle drabba människor i socioekonomiskt utsatta områden, leda till etnisk diskriminering, öka polariseringen och minska förtroendet för polisen. Nu har Sverige fått kritik från FN som menar att zonerna är diskriminerande och strider mot konventionen mot rasdiskriminering där Sverige är part. Det är mycket allvarligt, därför måste visitationszonerna avskaffas.
- **M: Nej**
 - **Kommentar:** Säkerhetszoner är ett verktyg som Moderaterna drivit sedan 2018 och som trädde i kraft 2024. Syftet är att ge polisen möjlighet att söka

efter vapen och farliga föremål i avgränsade områden vid förhöjd risk för skjutningar eller sprängningar. Förslaget innehåller rättssäkerhetsgarantier, däribland möjlighet till domstolsprövning av zonbeslut. Vi tror på robusta garantier och noggrann utvärdering samtidigt som polisen ges effektiva verktyg i kampen mot gängbrottsligheten.

- **S:** Nej
 - **Kommentar:** Visitationszoner är ett av flera nya verktyg polisen fått för att kunna hantera den mycket allvarliga situationen med gängbrottslighet och dödligt våld som präglat Sverige de senaste åren. Vi hade ursprungligen ett delvis annorlunda utformat förslag men när polisen nu har implementerat ordningen med visitationszoner och det fungerar finns inte skäl att riva upp dagens lagstiftning.

- **SD:** Nej
 - **Kommentar:** Säkerhetszoner syftar till att öka tryggheten för boende och förhindra och försvåra för kriminella att begå våldsdåd. Polisen har varit tydlig med att detta är en åtgärd som konkret förhindrar skjutningar och i Göteborg har antalet rån minskat. Tillsammans med andra åtgärder, såsom tillträdesförbud, bidrar säkerhetszoner till att öka tryggheten och minska kriminaliteten.

- **V:** Delvis
 - **Kommentar:** Vi har föreslagit att visitationszonerna ska utvärderas och att trygghetszoner ska inrättas i politiskt eftersatta områden. I en trygghetszon ska skolor, socialtjänst, polis och andra myndigheter och civila organisationer få extra resurser under en längre period. Syftet är att stärka det brottsförebyggande arbetet genom bl.a. ökad närvaro och ett ökat socialt engagemang för att bygga lokalt förtroende tillsammans med och för människorna i området.

11. INGA BARN I BUR

Efterlev Barnkonventionen och sänk inte straffbarhetsåldern i enlighet med barnrättskommitténs rekommendationer.

- **C:** Ja
 - **Kommentar:** Barn ska inte sitta i fängelse. Vi vill i stället se förebyggande åtgärder och adekvat vård, bland annat skarpare insatser från socialtjänsten, kraftfulla tag mot gängen och bestraffning för den som rekryterar ett barn in i kriminalitet. Centerpartiet vill att alla barn ska få en så trygg uppväxt som möjligt.

- **KD:** Nej
 - **Kommentar:** Nej, ingen ska sitta i bur. Vi befinner vi oss i en situation där 13 och 14 åringar begår allvarliga våldsbrott. Genom att tillfälligt sänka straffbarhetsåldern till 13 år för grova brott kan vi få en möjlighet att vända

utvecklingen. Kriminalvården har genomfört ett stort omställningsarbete för att barnens rätt till skolgång, säkerhet, vård och behov av gemenskap säkerställs.

- **L:** Nej
 - **Kommentar:** Den grova kriminaliteten kryper allt längre ned i åldrarna och mycket unga personer används i dag för mord, sprängningar och annan grov brottslighet. Samhället måste kunna reagera tydligare när barn dras in i organiserad kriminalitet. De insatser som finns i dag, inklusive många SiS- och HVB-hem, har alltför ofta misslyckats med att bryta kriminalitet och återfallen är höga. Liberalerna är öppna för att nya åtgärder behöver prövas. Men det viktigaste är att barn och unga som döms för brott ska mötas av starka rehabiliterande insatser, fungerande skolgång och stöd för att kunna lämna kriminaliteten bakom sig.

- **MP:** Ja
 - **Kommentar:** Barn hör inte hemma i fängelse, oavsett om de är 15, 14 eller 13 år gamla. Om barn begår brott ska det självklart få konsekvenser, men då vill vi se saker som faktiskt gör skillnad och konsekvenserna måste utformas med respekt för barns rättigheter. SiS har bättre förutsättningar att ta emot barn som begått brott än Kriminalvården.

- **M:** Nej
 - **Kommentar:** Att Sverige är bundet av barnkonventionen beaktas i det aktuella förslaget. Under 2025 var 52 barn under 15 år inblandade i rättsliga prövningar om mord eller mordplaner. Det är ett läge som kräver åtgärder. Moderaterna stödjer en tidsbegränsad sänkning av straffbarhetsåldern till 13 år, men enbart för brott med ett minimistraff på fängelse i fyra år eller mer – exempelvis mord, grov våldtäkt och grovt rån. Det rör sig alltså inte om en generell sänkning. De påföljder som blir aktuella ska anpassas till barnets bästa. Syftet är att bryta loss barnet från kriminella miljöer och sätta in vård, utbildning och omsorg tidigt. Socialtjänsten kopplas in redan från början, vilket ger bättre förutsättningar för en strukturerad återgång till ett liv i frihet. Regleringen föreslås gälla i fem år. Tiden ska användas till en mobilisering av förebyggande insatser.

- **S:** Delvis
 - **Kommentar:** Vi motsätter oss regeringen och Sverigedemokraternas förslag om att sänka straffrättsåldern till 13 år och har i stället i linje med många andra länder föreslagit en straffbarhetsålder på 14 år för de som begår de allvarligaste brotten.

- **SD:** Nej
 - **Kommentar:** Gängen har satt i system att rekrytera barn för grova brott som mord och sprängningar. För den som utsätts spelar det heller ingen roll vilken ålder gärningsmannen har. Genom att placera unga som förövat grova våldsbrott på särskilda avdelningar kan dessa dels avtjäna ett straff som

bättre speglar gärningen, dels avskiljas från gängen och få en chans att starta om sina liv genom att ta till sig av den skolgång och de program som Kriminalvården erbjuder.

- **V:** Ja
 - **Kommentar:** *Vi vill att straffbarhetsåldern även fortsatt ska vara 15 år. Barn under 18 ska inte dömas till fängelse utan till slutet ungdomsvård.*

12. BARN SKA FÅ VARA BARN

Förbjud all isolering av barn och se till att frihetsberövande av barn alltid är en sista utväg för att efterleva FN:s barnrättskommittés rekommendationer till Sverige gällande unga lagöverträdare.

- **C:** Delvis
 - **Kommentar:** *Centerpartiet står bakom en straffbarhetsålder på 15 år, men vill att varje barn som omhändertas av samhället ska mötas av trygghet och stabilitet. Vi vill förbjuda skadlig isolering av barn och stärka barns rätt att klaga och att få stöd av oberoende ombud. I vissa fall kan det vara rimligt med isolering, exempelvis vid häktning av minderåriga. Däremot har dessa barn rätt till mer social kontakt än vuxna. Kvalitén på tvångsvården och familjehemmen måste höjas. SiS ska grundligt reformeras.*
- **KD:** Delvis
 - **Kommentar:** *Möjligheten att hålla barn och unga i isolering är starkt begränsad i Sverige. Detta beror på att isoleringen har en mycket negativ effekt på unga. Vi menar att man i största möjliga mån ska undvika all typ av isolering. Det har framkommit att vissa aktörer inte lyckas uppfylla dessa krav på grund av bland annat personalbrist. Detta är oacceptabelt och måste åtgärdas, dock inte genom ett absolut förbud mot isolering utan genom att gällande rätt efterlevs på våra anstalter, häkten och andra institutioner.*
- **L:** Delvis
 - **Kommentar:** *Barn och unga som frihetsberövas ska behandlas humant och med starkt fokus på rehabilitering, skolgång och stöd för att bryta kriminalitet. Isolering av barn ska användas mycket restriktivt och bara när det är absolut nödvändigt, exempelvis av säkerhetsskäl eller för att skydda andra. Samtidigt måste samhället kunna frihetsberöva även unga personer som begår grova brott eller utgör en allvarlig risk för andra. Målet ska alltid vara att frihetsberövande är proportionerligt, rättssäkert och kombineras med starka insatser för att unga ska kunna återintegreras i samhället.*
- **MP:** Ja
 - **Kommentar:** *Om barn begår brott ska det självklart få konsekvenser, men vi tror att SiS även i fortsättningen har bäst förutsättningar att möta dessa barn. Samtidigt måste SiS reformeras i grunden. Förändringsarbetet som påbörjats*

på SiS måste fortsätta. Vi vill göra om SiS till kvalificerade och barnrättssäkra verksamheter med ett tydligt vårdande uppdrag. Isolering av barn ska förbjudas, tvångsåtgärder och missförhållanden ska dokumenteras och rapporteras och vård, skolgång och rättssäkerhet ska stå i centrum. SiS har bättre förutsättningar att ta emot barn som begått brott än Kriminalvården - men det är viktigt att barn placeras på olika avdelningar, beroende på barnens behov.

- **M:** Delvis
 - **Kommentar:** *Frihetsberövande av barn ska alltid vara en sista utväg, och det är en princip som Moderaterna delar. Påföljder för unga ska utformas med barnets bästa i centrum. Frågan om isolering behöver dock hanteras med viss nyansering. I enskilda fall, exempelvis av akuta säkerhetsskäl, kan kortvarig avskildhet vara nödvändig för att skydda barnet självt eller andra. En sådan åtgärd ska alltid vara proportionerlig, tidsbegränsad och dokumenterad.*

- **S:** Delvis
 - **Kommentar:** *Givetvis ska frihetsberövande av barn endast användas som sista utväg, till exempel vad det gäller farliga personer och personer som begått allvarliga brott.*

- **SD:** Delvis
 - **Kommentar:** *Att frihetsberöva barn bör självklart vara den sista åtgärden samhället tar till när alla andra åtgärder visat sig otillräckliga. I undantagsfall bör även barn kunna hållas i avskildhet, men då under korta perioder och bara om alla andra vägar är uttömda.*

- **V:** Ja
 - **Kommentar:** *Vi har föreslagit att barn under 18 år inte ska placeras i polisarrestorer eller häkten utan på särskilt anpassade ungdomsavdelningar.*

13. SLÄPP FÅNGARNA LOSS, DET ÄR VÅR

Genomför en översyn av straffskärpningarna som införts de senaste 10–15 åren för att säkerställa proportionerliga straff och minska fängelsepopulationen.

Förklaring: *Straffskärpningarna i senaste straffreformsutredningen innebär en ökning av antal fängelseår med 16 000 per år till en kostnad av 16,3 miljarder per år. Genom att avskaffa de som saknar bevisad effekt kan systemet åter riktas mot rättssäkerhet, effektivitet och proportionalitet.*

- **C:** Delvis
 - **Kommentar:** *Både Centerpartiet och Lagrådet har riktat kritik mot brister i beredningen och påpekat att det är näst intill omöjligt att se helheten av alla straffskärpningar. Vi vill därför se en översyn av straffskärpningarna, för att*

säkerställa att dessa gör påvisbar skillnad. Straffskärpningar ska även tillämpas i kombination med förebyggande åtgärder. Vi vill se skärpta straff för sexualbrott, hedersrelaterade brott och vuxna som får barn att begå brott. Det är även viktigt för oss att rättsprocessen alltid ska präglas av rättssäkerhet.

- **KD:** Nej
 - **Kommentar:** *En sådan översyn är i och med En straffreform SOU 2025:66 genomförd. Utredningen har pågått i två år och resulterat i en rad lagförslag som bland annat ska balansera straffskalorna. Beräkningen att kostnader för anstaltsplatser kommer att öka är baserat på ett antagande om en oförändrad hög brottslighet. Vår tro och förhoppning är att straffskärpningarna har en repressiv verkan och att brottsligheten därmed går ned.*

- **L:** Nej
 - **Kommentar:** *Sverige har under lång tid haft för låga straff för grov och organiserad brottslighet. De straffskärpningar som genomförts är en viktig del i att återupprätta tryggheten och markera allvaret i exempelvis gängrelaterade våldsbrott, sexualbrott och återfallsbrottslighet. Reformerna ska självklart följas upp och utvärderas, även för att säkerställa att de har avsedd effekt. Men utgångspunkten kan inte vara att generellt sänka straffen eller minska fängelsepopulationen. Det är viktigt att samhället tydligt markerar mot grov kriminalitet och står på brottsoffrens och de laglydiga människornas sida.*

- **MP:** Ja
 - **Kommentar:** *Miljöpartiet vill göra en bred och genomarbetad översyn av brottsbalken. En sådan översyn av brottsbalken bör ha ett brett mandat och ordentligt med tid att analysera straffskalornas proportionalitet till varandra, bedöma konsekvenser samt föreslå reformer som faktiskt kan bidra till minskad brottslighet och färre återfall i brott. Sverige behöver en straffrätt som både är tydlig, genomtänkt och träffsäker.*

- **M:** Nej
 - **Kommentar:** *Moderaterna och regeringen genomför den största reformen av det svenska straffsystemet sedan brottsbalken infördes. Reformen innebär avskaffad mängdrabatt, att hela straffskalan ska användas, dubbla straff för gängkriminella och skärpta straffskalor för ett femtiotal brott. Syftet är att straffen ska återspegla brottens allvar, skydda samhället och stärka brottsoffrens upprättelse. En översyn i syfte att minska fängelsepopulationen går i rakt motsatt riktning mot vad som krävs för att skydda samhället mot allvarlig brottslighet.*

- **S:** Delvis
 - **Kommentar:** *Vi har varit drivande i många av de straffskärpningar som gjorts de senaste 15 åren. Det har varit nödvändigt för att adressera bland annat den eskalerande gängkriminaliteten. Vi har även förslag om fler straffskärpningar, inte minst för vissa sexualbrott. Däremot tyckes denna*

regering vara närmast ideologiskt driven att skärpa straff, och vissa straffskärpnings precision för att komma till bukt med samhällsproblemen kan ifrågasättas. Vi förespråkar en princip vi kallar repression med precision.

- **SD:** Delvis
 - **Kommentar:** Gångmedlemmar, mördare, förnedringsrånare, våldtäktsmän och andra illgärningsmän bör sitta i fängelse. Det är viktigt att brottets allvar speglas i straffets längd. När det gäller mindre allvarlig brottslighet har vi möjliggjort att straff kan avtjänas utanför anstalt i upp till 18 månader från tidigare sex månader. Vi är öppna för ytterligare möjligheter att omvandla fängelse till elektronisk övervakning eller vård. En förutsättning är att det inte skulle vara stötande för eventuella brottsoffer.

- **V:** Ja
 - **Kommentar:** Det är nödvändigt att se över de straffskärpningar som skett i ett sammanhang. Samtidigt är det viktigt att det finns en känsla av upprättelse både för brottsoffer likväl som för samhället som helhet när någon begår grova brott. Målsättningen på sikt är att utöver att kriminalitet bestraffas, minska återfall i kriminalitet och då behövs det tid och resurser för att dömda både rehabiliteras och senare återanpassas i samhället.

EN MER ANSVARFULL MIGRATIONS POLITIK

14. PERMANENT ÄR PERMANENT

Återinför permanenta uppehållstillstånd som huvudregel och se till att de är oåterkalleliga för att asylsökandes och andra migranternas rättigheter ska respekteras.

- **C:** Delvis
 - **Kommentar:** Vi anser att tillfälliga uppehållstillstånd ska vara huvudregel för sitt första uppehållstillstånd. Vi anser däremot att det ska finnas tydliga vägar till permanenta uppehållstillstånd, att detta nu begränsas är mycket olyckligt. Vi anser inte att permanenta uppehållstillstånd ska kunna återkallas om man inte ljugit i processen eller utgjort ett hot mot landets säkerhet.

- **KD:** Nej
 - **Kommentar:** Kristdemokraterna står bakom att tillfälliga uppehållstillstånd ska vara huvudregel.

- **L:** Nej
 - **Kommentar:** Liberalerna anser att tillfälliga uppehållstillstånd fortsatt ska vara huvudregel i svensk migrationspolitik, i linje med vad som gäller i många andra europeiska länder. Sverige behöver en långsiktig hållbar migrationspolitik som kombinerar ordning och reda med en stark asylrätt.

Människor som har skyddsskäl ska kunna få skydd i Sverige och behandlas rättssäkert och värdigt. Samtidigt behöver den som får avslag återvända. Liberalerna vill också se ett större fokus på integration, språkkunskaper och möjligheten att etablera sig i samhället. Vi motsätter oss däremot förslag om att återkalla redan beviljade permanenta uppehållstillstånd. Det skulle riskera att undergräva rättssäkerheten och människors tillit till staten.

- **MP:** Ja
 - **Kommentar:** Miljöpartiet kommer aldrig att medverka till att redan beviljade permanenta uppehållstillstånd återkallas retroaktivt och vi kommer fortsatt driva att Sverige återgår till en ordning där permanenta uppehållstillstånd utgör huvudregel. Regeringens linje att utmönstra permanenta uppehållstillstånd kommer leda till försämrad integration och sämre psykisk hälsa, särskilt för barn och andra utsatta grupper. Att regeringen dessutom öppnat upp för att redan beviljade permanenta uppehållstillstånd ska kunna rivas upp är ett mycket långtgående ingrepp i människors liv.

- **M:** Nej
 - **Kommentar:** Skydd ska beviljas tillfälligt under den tid den asylsökande har skyddsbehov. Upphållstillstånd ska kunna återkallas för utlänningar som begår brott med strängare straff än böter eller på annat sätt missköter sig.

- **S:** Nej
 - **Kommentar:** Vi ser i nuläget inte att det är möjligt att återgå till permanenta uppehållstillstånd som huvudregel utan menar att migrationspolitiken under en överskådlig framtid behöver vara stram för att klara integrationsutmaningen. Däremot är vi emot att de som fått permanenta uppehållstillstånd på lösa grunder ska kunna få dessa återkallade.

- **SD:** Nej
 - **Kommentar:** Permanenta tillstånd skadar migranters etablering och minskar drivkrafterna för att bli en del av Sverige. Skulle de göras oåterkalleliga skulle det också innebära mycket starka incitament för kriminella att ta sig hit.

- **V:** Ja
 - **Kommentar:** Vänsterpartiet vill återinföra permanenta uppehållstillstånd som huvudregel. Ett beslut om permanent uppehållstillstånd ska vara oåterkalleligt. Det är viktigt för att stärka asylsökandes rättigheter, skapa trygghet och ge människor bättre förutsättningar att etablera sig i samhället. Samtidigt är det en förutsättning för att Sverige ska leva upp till grundläggande humanitära principer. Vi är starkt kritiska till Tidöpartiernas restriktiva migrationspolitik.

15. FAMILJEN KOMMER FÖRST

Rätten till familjeåterförening ska respekteras oberoende av uppehållstillståndets grund genom att ta bort försörjningskravet och modernisera familjebegreppet.

- **C:** Delvis
 - **Kommentar:** *Familjebegreppet är i många delar av lagstiftningen omodernt och förlegat. Det behöver uppdateras för att säkerställa att exempelvis regnbågsfamiljer etc. inkluderas. Vi anser inte att försörjningskravet ska tas bort. För oss väger skyddsbehov tyngre än att man ska kunna få ta del av alla välfärdens förmåner direkt. Ett försörjningskrav är viktigt för att upprätthålla denna princip.*

- **KD:** Nej
 - **Kommentar:** *Kristdemokraterna menar att det är rimligt med ett krav på försörjning i samband med anhöriginvandring.*

- **L:** Nej
 - **Kommentar:** *Om personer inte kommer i arbete och har en ordnad boendesituation riskerar nya generationer av nyanlända att drivas in i långvarigt bidragsberoende, trångboddhet och social misär. Sverige måste ta ansvar för det utanförskap som råder i vårt land och vi måste hantera den integrationsskuld som har byggts upp under en lång tid. Vi anser att det är rimligt att det finns försörjningskrav och krav på ordnad bostad vid anhöriginvandring för att förbättra förutsättningarna för integration och etablering i samhället.*

- **MP:** Ja
 - **Kommentar:** *Familjer ska ha full rätt och möjlighet att återförenas. Den som har fått uppehållstillstånd i Sverige ska inte hållas åtskild från sina närmaste av onödiga hinder eller hårdare försörjningskrav. Att hindra familjeåterförening skapar otrygghet, försvårar etableringen och försämrar människors psykiska hälsa. För kvinnor och barn är familjeåterförening dessutom en av få säkra och lagliga vägar in i Europa. Barn har rätt att växa upp med sina föräldrar – ekonomiska eller andra krav ska inte hindra det.*

- **M:** Nej
 - **Kommentar:** *De som invandrar till Sverige ska få goda möjligheter, men även förväntningar och krav på att integreras i vår samhällsgemenskap. Genom ett försörjningskrav minskar vi risken att anhöriginvandrare som kommer till Sverige hamnar i utanförskap och bidragsberoende.*

- **S:** Nej
 - **Kommentar:** *Det är rimligt att den som vill ta anhöriga till Sverige klarar av att försörja dem.*

- **SD:** Nej
 - **Kommentar:** Rätten till anhöriginvandring ska anpassas till EU:s miniminivå.
- **V:** Ja
 - **Kommentar:** Rätten att leva tillsammans med sin familj är en grundläggande mänsklig rättighet. Att splittra familjer orsakar stort psykiskt lidande för människor som ofta redan befinner sig i en mycket utsatt situation. Det försämrar också integrationen. Vi är kritiska till försörjningskravet eftersom det gör rätten till familjeliv beroende av ekonomi och boendestandard. Med dagens system kan föräldrar tvingas välja vilket av sina barn som ska få komma till Sverige. Ingen förälder ska behöva göra det valet.

16. VÄGRA VANDELSKRAVET

Skrota bristande vandel som grund för att vägra eller återkalla ett uppehållstillstånd då lagstiftningen ska vara tydlig, proportionerlig och icke-diskriminerande utan godtyckliga bedömningar.

- **C:** Ja
 - **Kommentar:** Ja, vi anser inte att bristande vandel ska kunna ligga till grund för utvisning. Begreppet är oklart och diffust. Särskilt problematiskt är det att begreppet inte definieras i lagtext vilket gör att det är oklart på exakt vilka grunder man kan bli utvisad på. Det är fullständigt oacceptabelt i en rättsstat.
- **KD:** Nej
 - **Kommentar:** Kristdemokraterna menar att vandelskravet är en viktig komponent när frågan om uppehållstillstånd avgörs.
- **L:** Nej
 - **Kommentar:** Den som vill leva permanent i Sverige ska också följa grundläggande svenska lagar och normer. Liberalerna anser att bristande vandel i vissa fall ska kunna påverka möjligheten att få eller behålla uppehållstillstånd, exempelvis vid koppling till kriminalitet, extremism eller systematiskt missbruk av välfärdssystem. Samtidigt är det viktigt att lagstiftningen är rättssäker, tydlig och proportionerlig. Beslut ska bygga på konkreta omständigheter och kunna prövas rättsligt, inte på godtyckliga bedömningar.
- **MP:** Ja
 - **Kommentar:** I en rättsstat ska ingen behöva vara rädd för repressalier från staten för att man uttrycker sina åsikter, så länge dessa håller sig inom det som är lagligt. Det är grundläggande i en demokrati. Det som Tidöpartierna nu föreslår är motsatsen - att beteenden som är lagliga ska kunna straffas om inte regeringen gillar dem. Det är en enorm förskjutning. En sådan ordning öppnar upp för rättsosäkerhet och godtyckliga bedömningar som kan innebära stora konsekvenser för enskilda.

- **M:** Nej
 - **Kommentar:** *De allra flesta människor som kommer till Sverige gör rätt för sig och de ska få goda förutsättningar att bli en del av vår samhällsgemenskap. För de personer som kommer till Sverige och begår brott med strängare straff än böter eller på annat sätt missköter sig ska det vara möjligt att återkalla uppehållstillståndet.*

- **S:** Ja
 - **Kommentar:** *En stram migrationslagstiftning gynnas inte av inslag som är tveksamma ur rättssäkerhetssynpunkt och som bygger på olika skiftande moraluppfattningar om vad som ska anses lämpligt eller olämpligt. I regeringens proposition om skärpta regler för svenskt medborgarskap föreslås begreppet "skötsamt och hederligt levnadssätt". Vi anser att samma begrepp kan användas för krav på levnadssätt vid uppehållstillstånd och att det ska bygga på tydliga och objektiva kriterier.*

- **SD:** Nej
 - **Kommentar:** *Lagstiftningen är vara tydlig, proportionerlig och icke-diskriminerande.*

- **V:** Ja
 - **Kommentar:** *Lagstiftning ska vara tydlig, rättssäker och fri från godtyckliga bedömningar och diskriminering. Begreppet "vandel" är tvärtom vagt och subjektivt, vilket gör det svårt att förutse vad som kan anses vara bristande vandel. Det riskerar att leda till att människor utvisas på osäkra och godtyckliga grunder, snarare än på grund av faktiska lagbrott. Den vandelsprövning som regeringen vill införa går långt utöver att bekämpa kriminalitet.*

17. ALLA MOT ANGIVERI

Avskaffa informationsplikten i sin helhet, även i den form som föreslås för vissa statliga myndigheter, då den riskerar hindra människor från att i praktiken utöva sina grundläggande rättigheter och undergräver tilliten till offentliga institutioner.

- **C:** Delvis
 - **Kommentar:** *Vi var mycket kritiska när det diskuterades om att införas informationsplikt inom hälsa, socialtjänst och sjukvård. Barn måste kunna få gå i skolan och sjuka måste kunna uppsöka sjukvård utan att riskera bli angiven. Vi accepterar de mer begränsade förslaget, givet att det inte är enskilda personer (utan de utpekade myndigheterna) som är informationspliktiga och att sidoinformation begränsas.*

- **KD:** Nej
- **Kommentar:** *Kristdemokraterna står bakom informationsplikten och menar att den är ett värdefullt verktyg i återvändandearbetet. Viktigt och bra att hälso- och sjukvården,*

skolan och socialtjänsten undantas från informationsplikten. Det är något som Kristdemokraterna drivit på för.

- **L:** Delvis
 - **Kommentar:** *Liberalerna har varit pådrivande för att skola, socialtjänst och hälso- och sjukvård ska undantas från informationsplikten. Människor ska inte avstå från att söka vård, stöd eller låta sina barn gå i skolan av rädsla för att information delas vidare till migrationsmyndigheter. Samtidigt anser vi att myndigheter i vissa fall behöver kunna dela relevant information med varandra för att upprätthålla en långsiktigt hållbar och rättssäker migrationspolitik.*

- **MP:** Ja
 - **Kommentar:** *Miljöpartiet står inte bakom regeringens förslag till angiverilag. Den kommer inte lösa problem med skuggsamhällen, utan gör skuggsamhället mörkare för dem som redan lever där. Rädslan för kontakt med myndigheter riskerar att öka, även i situationer där människor behöver hjälp, skydd och stöd. Den som är utsatt för exploatering, våld eller andra övergrepp kan bli ännu mindre benägen att söka hjälp. Det gör inte Sverige tryggare. Det gör människor mer utsatta och försvagar samhällets möjlighet att upptäcka och motverka utnyttjande.*

- **M:** Nej
 - **Kommentar:** *För att upprätthålla en reglerad invandring måste de som får avslag på sin asylansökan lämna landet. Det är problematiskt att minst 100 000 människor beräknas leva i skuggsamhället, där de riskerar att fara mycket illa. Informationsplikten ska gälla sex myndigheter, som på eget initiativ ska lämna uppgifter till Polismyndigheten. Skola, sjukvård, socialtjänst och bibliotek är undantagna informationsplikten.*

- **S:** Delvis
 - **Kommentar:** *Vi menar att välfärdens anställda – inom sjukvården och utbildningsväsendet – ska undantas från informationsplikten. Däremot anser vi att det ska finnas en skyldighet att dela information mellan myndigheter.*

- **SD:** Nej
 - **Kommentar:** *Finns ingen grundläggande rättighet att i sin yrkesutövning se mellan fingrarna på kriminalitet. Däremot finns en rätt att välja arbetsgivare.*

- **V:** Ja
 - **Kommentar:** *Vänsterpartiet är emot införandet av informationsplikten och vi vill avskaffa den om den träder införs. Det skulle fördjupa och förvärra det skuggsamhälle som regeringen säger sig vilja bekämpa. Angiveri har inte i det svenska samhället att göra. Människor ska inte behöva avstå från sina rättigheter av rädsla för att bli angivna av myndighetsanställda.*

18. MIGRERA ÄR INTE ETT BROTT

Stäng förvaren och använd mindre ingripande och mindre skadliga alternativ. Frihetsberövande är något av det mest ingripande en stat kan göra och används inom migrationsprocesser mot personer som inte har begått brott, däribland barn.

- **C:** Delvis
 - **Kommentar:** När alternativ till förvar kan användas, såsom fotboja, ska det alltid göras. Förvar ska enbart användas som sista utväg om det finns en mycket stor risk att personen håller sig borta från samhället.

- **KD:** Nej
 - **Kommentar:** Kristdemokraterna har i regeringen arbetat för att utformningen av förvaren ska vara så bra och ändamålsenlig som möjligt. Vi menar dock att förvaren är en viktig del i återvändandearbetet.

- **L:** Nej
 - **Kommentar:** Frihetsberövande inom migrationsprocessen ska användas restriktivt och proportionerligt, särskilt när barn berörs. Samtidigt behöver staten ha möjlighet att använda förvar, exempelvis för att verkställa avvísings- och utvisningsbeslut eller när det finns risk att personer avviker. Liberalerna anser att rättssäkerheten och de humanitära villkoren i förvaren ska vara starka. Men vi anser inte att förvaren helt bör avskaffas.

- **MP:** Ja
 - **Kommentar:** Att frihetsberöva en människa är en mycket ingripande åtgärd som inte får vidtas utan att det är nödvändigt och proportionerligt. Förvar ska därför inte få användas när det finns mindre ingripande och skadliga alternativ. Förvar av barn ska förbjudas helt. Dagens situation där människor sitter långa tider i förvar under undermåliga förhållanden är oacceptabel. Rättssäkerheten brister och vi motsätter oss de utvidgade möjligheterna som regeringen inför för förvarstagning. Med rättssäkra asylprocesser, stopp för orimliga och inhumana utvisningar, bättre information till asylsökande och genom användande av mindre ingripande metoder kan antalet förvarsplatser minskas kraftigt.

- **M:** Nej
 - **Kommentar:** För att upprätthålla en reglerad invandring behöver de som får avslag på sin asylansökan lämna landet. I första hand vill vi att dessa personer lämnar landet frivilligt. I de fall de vägrar lämna landet behöver vi ha verktyg för att möjliggöra utvisning.

- **S:** Nej
 - **Kommentar:** Vi tror inte att det är lämpligt att stänga förvaren. Däremot måste kvaliteten och rättssäkerheten i förvarsverksamheten förbättras. Vi vill bland

annat att öka tryggheten för familjer och barn samt andra utsatta, till exempel personer med funktionsnedsättningar.

- **SD:** Delvis
 - **Kommentar:** *Vi inför elektronisk övervakning som alternativ till förvar eftersom det är billigare och mindre ingripande. Däremot är förvar ibland helt nödvändigt.*

- **V:** Ja
 - **Kommentar:** *Vi står fast vid principen att migration aldrig ska betraktas som ett brott. Samtidigt ser vi med stor oro på regeringens allt hårdare politik på området, vilket tydligt framgår i propositionen Skärpta regler om uppsikt och förvar (2025/26:265). Flera av förslagen är djupt problematiska eftersom de bidrar till att människor i migrationsprocessen behandlas som kriminella, trots att de inte har begått några brott.*

19. VÄLJ VÄNNER MED OMSORG

Sverige ska endast ingå migrationsavtal med andra länder som uppfyller sina internationella åtaganden om mänskliga rättigheter.

- **C:** Ja
 - **Kommentar:** *Det är en central princip för oss att migrationsavtal endast ska ingås när mänskliga rättigheter kan säkerställas.*

- **KD:** Nej
 - **Kommentar:** –

- **L:** Delvis
 - **Kommentar:** *Liberalerna anser att mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer ska väga tungt i Sveriges och EU:s relationer med andra länder. Migrationssamarbeten måste vara förenliga med internationell rätt och värna människors grundläggande rättigheter. Samtidigt behöver Sverige och EU kunna samarbeta även med länder som inte fullt ut lever upp till våra demokratiska ideal, exempelvis i frågor som rör återvändande, människosmuggling och gränsöverskridande brottslighet. Sådana samarbeten ska dock präglas av tydliga krav på rättssäkerhet och human behandling.*

- **MP:** Ja
 - **Kommentar:** *Varken Sverige eller EU ska ingå migrationsavtal med länder som kränker mänskliga rättigheter och vi vill att existerande sådana avtal, som till exempel EU:s återvändandeavtal med Turkiet, sägs upp. Vi ser med stor oro på utvecklingen där både Sverige och EU ingår avtal med länder där skyddet för mänskliga rättigheter är svagt, eller där bistånd villkoras mot återvändande. Det undergräver förtroendet för Sverige och EU som en trovärdig röst i världen för skyddet av mänskliga rättigheter.*

- **M:** Delvis
 - **Kommentar:** *I vissa situationer kan det finnas behov av att ingå avtal med andra länder för att värna svenska intressen. Det kan till exempel handla om att möjliggöra utvisningar av utländska medborgare som är dömda i Sverige för grova brott eller som utgör ett hot mot Sveriges säkerhet. Avtal som ingås ska respektera mänskliga rättigheter.*
- **S:** Delvis
 - **Kommentar:** *Många av de länder som människor flyr från är länder med problematiska regimer som inte lever upp till åtaganden om mänskliga rättigheter. Det kan ändå vara nödvändigt att kunna utvisa människor som exempelvis begått grova brott till dessa länder. Däremot är vi mycket tveksamma till denna regerings agerande kring tecknande av avtal kopplat till biståndspengar med några av de mest repressiva och korrupta regimerna som finns.*
- **SD:** Nej
 - **Kommentar:** *Alla länder har en skyldighet att ta emot sina egna medborgare, detta gäller oavsett brister som länder kan ha på andra områden.*
- **V:** Ja
 - **Kommentar:** *Vänsterpartiet anser att Sverige och EU ska stå upp för asylrätten och de mänskliga rättigheterna. Därför är vi kritiska till samarbeten och avtal med länder som inte lever upp till dessa principer. Migrations-samarbeten måste bygga på respekt för mänskliga rättigheter, och vi anser att avtal inte bör ingås med regimer som systematiskt bryter mot dem.*

20. SÄKRA VÄGAR TILL SVERIGE

Inför mobila ambassader för att hantera ansökningar om asyl och visum och på så sätt skapa säkra och lagliga vägar till Sverige.

- **C:** Delvis
 - **Kommentar:** *Delvis. Vi anser att detta borde göras EU-gemensamt så att asylsökande fördelas mer jämnt mellan EU-länderna.*
- **KD:** Nej
 - **Kommentar:** *Genom att förlägga Europas asylprocesser i ett ordnat kvotflyktingsystem till tredje land kan vi ta kontroll över vilka som kan söka och beviljas uppehållstillstånd i Sverige. På så sätt skapar vi förutsättningar att klara integrationen med jobb, språk och ett gemensamt etiskt modersmål. De exakta formerna för ansökningsförfarandet i tredje land inom ramen för kvotflyktingsystemet har vi inte tagit ställning till ännu.*

- **L:** Nej
 - **Kommentar:** Det är mycket tveksamt om mobila ambassader skulle vara en framkomlig väg för att åstadkomma en rättssäker viseringsprocess, som bland annat behöver inbegripa en tillräckligt god bedömning av den visumsökandes identitet.

- **MP:** Ja
 - **Kommentar:** Miljöpartiet vill skapa fler lagliga och säkra vägar för människor på flykt att söka asyl. Detta kan göras genom ett utökat kvotflyktingsystem och regler om vidarebosättning, fler möjligheter att ta emot skyddsbehövande genom familjeåterförening, arbetskraftsinvandring, eller som studenter, och genom att verka för ett system med humanitära visum inom EU. Människor ska inte behöva riskera sina liv för att kunna leva ett liv i säkerhet och frihet.

- **M:** Delvis
 - **Kommentar:** Vi driver inte frågan om mobila ambassader. Men vi är positiva till att på olika sätt minska avståndet till platser där man kan söka och hämta ut pass. Vi vill därför se om mobila passtationer kan återinföras och vi är också positiva till att öka antalet permanenta platser där pass kan lämnas ut. Till exempel att man kan hämta utfärdade pass vid fler konsulat än idag.

- **S:** Nej
 - **Kommentar:** Vi har i nuläget inga sådana förslag utan tror tvärtom att vi måste ha en stram migrationspolitisk och därför inte genomföra åtgärder som bidrar till att öka migrationen till Sverige.

- **SD:** Nej
 - **Kommentar:** Asyl ska sökas i första säkra land, om det inte är Sverige så behöver personen inte söka här.

- **V:** Ja
 - **Kommentar:** Vänsterpartiet vill skapa fler lagliga och säkra vägar för människor på flykt att ta sig till Sverige och EU. Vi har inte tagit ställning till frågan om mobila ambassader specifikt, men alla åtgärder som kan minska behovet av människosmugglare och förhindra livsfarliga flyktvägar, som resor över Medelhavet, är viktiga att överväga. Vi vill underlätta möjligheten att få visum via ambassader för att kunna söka asyl på ett tryggt och rättssäkert sätt. Därför är vi positivt inställda till förslaget.

STÅ UPP FÖR FOLKRÄTTEN

21. STÅ STADIGT

Sverige ska stå fast vid sina internationella åtaganden och varken frånträda eller verka för att försvaga internationella konventioner, till exempel Europakonventionen, FN:s flyktingkonvention och Ottawakonventionen.

- **C:** Ja
 - **Kommentar:** Sverige ska vara en pålitlig och ledande röst för frihet, frihandel, demokrati, rättsstatens principer och den multilaterala världsordningen. Sverige ska stå fast vid sina internationella åtaganden och varken frånträda eller försvaga internationella konventioner.

- **KD:** Delvis
 - **Kommentar:** KD har varit drivande i Sveriges anslutning till flertalet internationella konventioner för mänskliga fri- och rättigheter, liksom att göra många av dessa till svensk lag. Verkligheten är dock komplex och dynamisk vilket gör att man inte kan klumpa ihop alla konventioner till en och samma fråga. När Sverige ratificerade Ottawakonventionen stod KD bakom detta. Samtidigt går det inte att förneka att förutsättningarna har förändrats i och med att ett antal grannländer valt att lämna konventionen. Svenska soldater, stationerade i bl.a. Baltikum och Finland, kan nu som en konsekvens riskera brottspåföljder vid hantering av sådana minor. Detta ser vi inte som acceptabelt. Frågan analyseras och bereds för närvarande inom Regeringskansliet och vi har härvid en konstruktiv ingång. Det är viktigt att komma ihåg att varje konvention har ett betydelsefullt och säreget syfte. Lika viktigt är det att man betraktar varje konvention i sitt eget sammanhang.

- **L:** Delvis
 - **Kommentar:** Liberalerna står tydligt bakom folkrätten, internationellt samarbete och de internationella konventioner som skyddar mänskliga rättigheter, rättsstat och asylrätt. Sverige ska vara en stark röst för den regelbaserade världsordningen och värna centrala konventioner som Europakonventionen och FN:s flyktingkonvention. Samtidigt anser Liberalerna att Sverige bör ompröva medlemskapet i just Ottawakonventionen mot bakgrund av det allvarliga säkerhetsläget i vårt närområde. Flera länder nära Ryssland, däribland Finland, Polen och de baltiska staterna, har dragit slutsatsen att konventionen begränsar deras möjligheter att försvara sitt territorium. Ryssland är dessutom inte part till konventionen. Sverige ska inte i onödan begränsa sin försvarsförmåga i ett försämrat säkerhetsläge.

- **MP:** Ja
 - **Kommentar:** För Miljöpartiet är försvar av folkrätten en prioritet, att upprätthålla den internationella ordning vi byggt upp är en förutsättning för fred, mänskliga rättigheter och internationell säkerhet. Sverige ska vara en tydlig röst för att värna och stärka internationella konventioner, inte bidra till att försvaga dem.

- **M:** Delvis
 - **Kommentar:** *Vi står bakom Sveriges internationella åtaganden. Däremot måste det naturligtvis vara möjligt att – förändra - konventioner när det finns behov och stöd för det.*
- **S:** Ja
 - **Kommentar:** *Vi står upp för folkrätten, den regelbaserade världsordningen och de konventioner vi tillträtt.*
- **SD:** Delvis
 - **Kommentar:** *FN:s flyktingkonvention är inte anpassad för den moderna världen och behöver revideras. De grundläggande principerna om non-refoulement kan vara kvar men det bör förtydligas att första-säkra-land-principen alltid ska gälla.*
- **V:** Ja
 - **Kommentar:** *Sverige ska vara en tydlig röst för mänskliga rättigheter och erbjuda skydd åt människor som flyr krig, förföljelse och katastrofer. Internationella åtaganden avseende mänskliga rättigheter och asylrätt utgör en grund för global säkerhet och människors lika värde. För Vänsterpartiet är det självklart att Sverige ska stå fast vid dessa åtaganden. Det handlar om solidaritet, respekt för folkrätten och ansvar i en orolig omvärld.*

22. UTKRÄV ANSVAR

Öka Sveriges ekonomiska och politiska stöd till den internationella brottmålsdomstolen (ICC), regionala människorättsdomstolar och FN:s mekanismer för ansvarsutkrävande samt stödet till civilsamhällets arbete med att dokumentera övergrepp.

- **C:** Ja
 - **Kommentar:** *Internationella domstolar som ICJ behöver få stärkta mandat och resurser. Sverige ska aktivt verka för att dessa domstolar får det stöd de behöver för att kunna genomföra sina uppdrag. Ju mer medel och engagemang Sverige bidrar med, desto mer inflytande kan vi få för att driva frågor om demokrati och mänskliga rättigheter. Civilsamhället är en helt avgörande aktör för att uppnå målen med svenskt bistånd och för att försvara demokratin.*
- **KD:** Delvis
 - **Kommentar:** *Kristdemokraterna värnar om ett starkt och generöst svenskt stöd till domstolar runtom i världen som slår vakt om mänskliga fri- och rättigheter. Det är härvid särskilt avgörande att domstolarnas neutralitet garanteras och att dessa står fria från politisering av externa aktörer. Vi har inga förslag om att öka finansieringen till den internationella brottmålsdomstolen. Ett starkt stöd till internationella civilsamhällesorganisationer och institutioner som står upp för rättsstatens principer i praktiken är emellertid en viktig del av regeringens prioriteringar i biståndspolitiken. Något som till stor del också är Kristdemokraternas förtjänst.*

- **L:** Ja
 - **Kommentar:** –

- **MP:** Ja
 - **Kommentar:** *I takt med att folkrättsbrotten ökat och fått passera har också respekten för de internationella domstolarna minskat. I vår skuggbudget avsatte vi därför extra stöd till de internationella domstolarna för att stärka deras möjlighet att driva rättsliga processer oberoende av politiska påtryckningar. Vi ökar också kärnstödet till FN.*

- **M:** Delvis
 - **Kommentar:** *Sedan ICC inrättades har Sverige varit en stark anhängare till Internationella brottmålsdomstolen. Moderaterna förblir tydliga med vårt stöd för domstolens integritet och oberoende. Vi har dock inte tagit ställning till framtida stöd för alla de delar som frågan omfattar.*

- **S:** Ja
 - **Kommentar:** *Vi vill stärka ICC med ekonomiska resurser och personal och avsatte i vårt budgetförslag för 2026 pengar för detta.*

- **SD:** Delvis
 - **Kommentar:** *Inom ramen för exempelvis biståndet till Ukraina vill vi öka stödet till att stärka den ukrainska förmågan till ansvarsutkrävande vad gäller krigsförbrytelser och andra brott som begåtts i samband med Rysslands aggression.*

- **V:** Ja
 - **Kommentar:** *De ansvariga för folkrättsbrott och brott mot mänskliga rättigheter måste ställas till svars. Straffrihet får inte råda. Vänsterpartiet har återkommande lyft vikten av att de båda domstolarna ICC och ICJ tillförs mer resurser så att de har alla nödvändiga förutsättningar att utreda de brott som begås. Sverige måste fördöma USA:s sanktioner mot ICC och ICJ och verka för att EU aktiverar blockeringsstadgan mot sanktionerna.*

23. DEMOKRATI GENOM VAL

Sverige ska stärka det internationella arbetet för fria och demokratiska val genom att verka för att inrätta en FN-specialrapportör för demokratiska val och för att "valstöld" inkluderas som brott i det internationella fördraget om brott mot mänskligheten.

- **C:** Nej
 - **Kommentar:** *Vi vill stärka FN och den multilaterala världsordningen för att försvara demokratin. Det är viktigt att ha ett tydligt fokus på att stödja fria och rättvisa val, oberoende medier och ett livskraftigt civilsamhälle. Däremot delar vi inte uppfattningen att FN i det här läget ska skaffa sig en ny rapportör inom ramen för HRC. Det finns flera strukturer för valobservationer både inom*

Europarådet och OSSE. FN behöver effektivisera arbetet för att stärka sin legitimitet och fokusera mera.

- **KD:** Ja
 - **Kommentar:** *Kristdemokraterna har inte tagit ställning till att inrätta en sådan position och ordning men instämmer i de ambitioner som förslaget utgår ifrån. I takt med att världen blir allt mindre demokratisk, och manipulation av val alternativt rena och skära valstölder blir allt vanligare, är det viktigare än någonsin att det internationella samfundet markerar och vidtar motåtgärder. Möjligheten att kunna påverka sin egen situation och framtid genom demokratiska val är en grundläggande mänsklig rättighet, varför också stöld av val bör betraktas som ett synnerligen allvarligt brott mot detsamma. Vi ser därför positivt på dessa förslag.*

- **L:** Ja
 - **Kommentar:** *Liberalerna vill stärka det globala arbetet för demokrati, fria val och mänskliga rättigheter. Det är djupt problematiskt att auktoritära stater och diktaturer i dag kan sitta i FN:s råd för mänskliga rättigheter. Liberalerna vill därför se ett demokratikriterium för medlemskap i människorättsrådet. En FN-specialrapportör för demokratiska val skulle ligga i linje med ett starkare internationellt arbete för fria och rättvisa val. Även om Liberalerna inte uttryckligen tagit ställning till alla delar av förslaget tidigare är vi generellt positiva till initiativ som stärker det globala demokratiarbetet och motverkar valmanipulation och auktoritärt maktmissbruk.*

- **MP:** Ja
 - **Kommentar:** *Vi delar ambitionen att Sverige ska stärka det internationella arbetet för fria och demokratiska val. En FN-specialrapportör kan vara ett värdefullt verktyg för att följa utvecklingen och stärka helhetsperspektivet. Vi är försiktiga med att öppna för omförhandling av regelverket om brott mot mänskligheten, eftersom andra viktiga skrivningar då riskerar att försvagas. Skulle det gå att göra som ett tillägg och inte behöva öppna upp konventionen så är vi helt för det.*

- **M:** Delvis
 - **Kommentar:** *Självklart ska Sverige fortsätta med arbetet att främja demokratiska val. Det arbetet sker outtröttligt genom inte minst våra svenska valobservationer. Friheten och demokratin är hotad både i vårt närområde och globalt, vilket är en direkt utmaning för svenska intressen och vår säkerhet.*

- **S:** Delvis
 - **Kommentar:** *Vi är och har alltid som parti värnat om arbetet för demokrati världen över.*

- **SD:** Nej
 - **Kommentar:** *I dagsläget har vi inga planer att verka för detta, men vi utesluter det inte i framtiden. I dagsläget arbetar vi bland annat för att stödja demokratiska institutioner och aktörer i partnerländer, inklusive lokala valövervakningsinsatser och via Sverigedemokraternas biståndsorganisation Hepatica arbetar vi för att stödja demokratiska krafter i bland annat Ukraina och Belarus.*
- **V:** Ja
 - **Kommentar:** *Fria och hemliga val är en förutsättning för demokrati. Det är också ett levande civilsamhälle och rätten och möjligheten att organisera sig med andra. Här har också Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) en viktig roll. Vänsterpartiet vill att Sverige tar en mer aktiv del i och högre prioriterar arbetet i OSSE.*

24. ETT DEMOKRATISKT EU

Sverige ska verka för att EU intensifierar sitt arbete för att stadgan om de grundläggande rättigheterna efterlevs. På samma sätt som medlemsstater inte kan bryta mot principerna om de fyra friheterna på den inre marknaden ska de inte kunna bryta mot principerna om demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstat.

- **C:** Delvis
 - **Kommentar:** *Vi har varit mycket tydliga i att EU tydligt måste stå upp för den liberala demokratin och för att försvara rättsstaten. Vi har länge drivit på för bland annat ett demokratilås på EU-medel. Fördraget säger att EU ska ansluta till Europakonventionen och det borde ske för att stärka konventionen när länder nu tyvärr försöker distansera sig till Europakonventionen. EU-domstolen prövar enbart EU-rätten och inte principer som demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstat om inte ett lands tillämpning av EU-beslut krockar med EU-rätten vilket då kan prövas. Den har inte samma roll som Europadomstolen för Mänskliga rättigheter.*
- **KD:** Ja
 - **Kommentar:** *Vi ställer oss mycket positiva till detta förslag. EU är så mycket mer än en frihandelsunion – det är en värdegemenskap för frihet och demokrati. Härvid ska man inte kunna plocka russin ur kakan. Antingen accepterar man hela det demokratiska paket som EU står för, eller så måste det finnas konsekvenser. Kristdemokraterna efterlyser förstärkta åtgärder mot medlemsstater som bryter mot EU:s grundläggande värden. Vi har exempelvis sett politisk styrning av domstolar i enskilda medlemsländer, men EU har saknat såväl effektiva verktyg som tillräcklig politisk vilja att agera mot detta. Det är positivt att en rättsstatsmekanism har antagit som har möjliggjort en ram för hur EU-medel kan frysas i en situation där ett medlemsland inte längre lever upp till de krav som ett EU-medlemskap innebär. Det är, och var, en viktig reform. Samtidigt är det angeläget att det inte blir en teoretisk pappersprodukt, och detta måste följas av ytterligare och mer kraftfulla reformer.*

- **L:** Ja
 - **Kommentar:** *Liberalerna anser att EU ska vara en gemenskap inte bara för fri handel och fri rörlighet utan också för demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer. Medlemsländer ska inte kunna bryta mot grundläggande demokratiska värderingar utan konsekvenser. När regeringar, som i Ungern under Viktor Orbán, inskränker rättigheter och underminerar rättsstat och civilsamhälle måste EU agera tydligare. Liberalerna vill stärka EU:s möjligheter att agera mot medlemsstater som bryter mot unionens grundläggande värden och har länge drivit på för hårdare åtgärder mot auktoritära utvecklingar inom EU.*

- **MP:** Ja
 - **Kommentar:** –

- **M:** Delvis
 - **Kommentar:** *Sverige ska fortsätta driva linjen att medlemsstater måste stå upp för och värna grundläggande rättigheter.*

- **S:** Ja
 - **Kommentar:** *Vi vill stärka EU:s möjligheter att agera mot medlemsländer som bryter mot demokratiska eller rättsstatliga principer.*

- **SD:** Nej
 - **Kommentar:** *Det demokratiska underskottet finns snarare hos EU:s egna institutioner, brist på insyn, korruption och hemliga förhandlingar.*

- **V:** Ja
 - **Kommentar:** *Vi menar också att EU ska använda s.k. konditionalitet och hålla inne medel som ett verktyg mot länder som inte skyddar demokrati och kvinnors rättigheter.*

25. MÄNNISKORÄTTSFÖRSVARARE I SÄKERHET

Utveckla den nationella säkerhetsstrategin så att människorättsförsvarare och demokratiaktivister som sökt skydd i Sverige är säkra här.

Förklaring: *Säpo rapporterar varje år att Iran, Kina och Ryssland förföljer tidigare medborgare även i Sverige. Många andra säkerhetstjänster gör samma sak. I svensk lagstiftning kallas det flyktingspionage men betecknas internationellt som "transnational repression".*

- **C:** Ja
 - **Kommentar:** *Sverige ska vara en fristad och en röst för dem som kämpar för frihet. När frihetskämpar söker skydd i Sverige behöver staten kunna garantera deras säkerhet mot hot från såväl regimer som extremistgrupper.*

- **KD:** Ja
 - **Kommentar:** *Sverige behöver stå rustat för att hantera en bred palett av säkerhetshot, inklusive flyktingspionage. Inte minst behöver staten kunna förebygga och hantera de statsaktörer som tillsammans utgör de största säkerhetshoten mot Sverige och svenska intressen. Härvid är flyktingspionage ett särskilt förekommande problem, och grupper som iranier och eritreaner har visat sig varit särskilt utsatta. Därför anser vi också att det är rimligt att utveckla den nationella säkerhetsstrategin med detta perspektiv i åtanke. Att värna Sveriges säkerhet handlar om att försvara vårt lands frihet och oberoende. Detta inkluderar att alla människor som lever i Sverige ska vara fria från förföljelse och förtryck, oaktat var i världen man ursprungligen kommer ifrån. Vi är djupt kritiska till att FN:s rapportör, Mary Lawlor, valt att förringa den allvarliga förföljelsen av människorättsförsvarare genom att blanda ihop detta med andra frågor, b.l.a. genom att kritisera Sverige för att aktivister som begått brott mött rättsliga följder.*
- **L:** Ja
 - **Kommentar:** *Sverige ska vara en fristad för demokratiaktivister, människorättsförsvarare, fritänkare och andra personer som förföljs av auktoritära regimer. Hot, övervakning och trakasserier från främmande makt mot personer i Sverige måste tas på största allvar. Liberalerna vill att Sverige tydligt står upp för demokrati och frihet internationellt. Frihetskampen är global, och Sverige blir starkare och säkrare när demokratiska röster får höras.*
- **MP:** Ja
 - **Kommentar:** –
- **M:** Delvis
 - **Kommentar:** *Sverige ska självfallet fortsatt motarbeta hot eller förföljelse från främmande makt av personer som är i Sverige, men det är inte givet att detta sker bäst genom ändringar i den Nationella säkerhetsstrategin.*
- **S:** Delvis
 - **Kommentar:** *Sverige ska följa de internationella konventioner som finns på området och har ett ansvar att skydda de människor som bor här, och det blir sällan mer påtagligt än när främmande makt utgör hotet.*
- **SD:** Ja
 - **Kommentar:** *Detta kan dock inte göras samtidigt som vi exempelvis gör permanenta uppehållstillstånd oåterkalleliga, som föreslås ovan, eftersom vi då inte kan utvisa säkerhetshot.*
- **V:** Delvis
 - **Kommentar:** *Modiga oppositionspolitiker, journalister, demokratiaktivister, hbtqi-aktivister, feminister, människorättsförsvarare och miljökämpar behöver stöd från omvärlden. Att stödja dem är att stödja en demokratisk utveckling i världen. Vänsterpartiet har bl.a. krävt att Sverige stödjer rysk och belarusisk opposition, och om det finns behov, ger dem en fristad i Sverige. Sverige ska kunna garantera deras säkerhet. Det gäller naturligtvis även människorättsförsvarare från andra länder.*